

Kuikensterfte bij Grote Canadese Gans *Branta canadensis* in het Fochteloërveen

Herman Feenstra

In het Fochteloërveen, een 2000 ha groot hoogveenreservaat broeden enkele paren Canadese Gans. Geen van de paren brengt echter jongen groot in het gebied zelf. In plaats daarvan trekken ze met hun kuikens naar soms verafgelegen plekken met voedselrijkere condities. Deze reis is niet zonder gevaar en in 2007 stierf onderweg bijna de helft van de kuikens.

Grote Canadese Ganzen hebben het Fochteloërveen ontdekt in 1999 en zijn nu vaste bewoners. Sinds 2005 broeden er paren maar jongen worden er nauwelijks grootgebracht. De omstandigheden om te broeden zijn gunstig in het hoogveengebied. Voor het opgroeien van de kuikens is het minder ideaal.

Broedparen 2007

Het Goudmeer langs de weg van Veenhuizen naar Oosterwolde ligt op enkele kilometers van het Fochteloërveen. Op 4 maart zaten daar zes paren Grote Canadese Gans en op 18 maart 17 exemplaren. Eén paar bleef het Goudmeer trouw en bouwde er een nest. De andere ganzen verlieten het Goudmeer en zochten hun geluk in het Fochteloërveen. Naast de zes paren was er een groepje van drie ganzen present. De drie zwierven door het gebied en werden verjaagd zodra ze in een territorium opdoken. Vier paren bouwden een nest op eilandjes die ontstonden na de vernatting van het veen. De afstand tussen de nesten bedroeg minimaal 1000 meter. De eieren werden begin april gelegd. Twee nesten zijn bezocht in de eerste week van april. In het eerste nest lagen zes eieren, in het tweede nest drie eieren. In het nest met drie eieren lag op 1 mei één ei naast het nest. Het andere paar had toen vijf kleine jongen.

Het paar met vijf jongen had een nest voor de werkschuur en vertrok richting Kleine Veen. Aan de rand van het Grote Veen broedde een tweede paar. Rond de uitkomst van de eieren was het mannetje van dat paar verdwenen en werd alleen het vrouwtje gezien met 2 jongen. Op 5 en 6 mei zaten het paar en het vrouwtje met de jongen bij elkaar. Het was prachtig om te zien hoe de ouders met jongen zich door de pollen veenpluis, wollegras en pijpenstro werkten. De lange halzen staken net boven de vegetatie uit en ze

waren soms moeilijk te vinden. Binnen een week waren twee jongen verdwenen. Op 6 mei zat het eerste paar aan de andere kant van de weg in het Kleine Veen (het vrouwtje is individueel te herkennen aan kleine witte vlekjes boven de snavel). De jongen konden de weg niet over vanwege het kunststof faunascherm. De ouders bleven echter aan de andere kant van de weg op de plas zitten wachten. Het solitaire vrouwtje bleef bij de jongen.

Dit vrouwtje is uiteindelijk naar het Goudmeer gelopen en gezwommen, wat opnieuw ten koste ging van een kuiken. Uiteindelijk kwamen 4 jongen bij het Goudmeer aan. Hier was volop kort gras en bij gevaar kon het water worden opgezocht. Het vrouwtje werd nog een aantal keren gezien totdat de 4 jongen bijna vliegvlug waren op 26 juni. De nesten waar de jongen waren geboren lagen op een afstand van respectievelijk 1300 en 2400 meter van het Goudmeer. Een derde paar broedde op een eilandje midden in het Grote Veen. Dit paar werd 13 mei met 2 kleine jongen gezien op de Brunstingerplas, 1500 m verderop.

Enkele dagen later zwom het paar zonder jongen op de plas. Een vierde paar in de Vloevelden is op 13 april en 3 mei op het nest gezien maar jongen zijn er niet waargenomen. Mogelijk dat hier de jongen zijn gemist. Het nest op een eiland in het Goudmeer was niet succesvol. Op 7 april zat er een broedende gans en omstreeks 11 mei is het nest verlaten, ruim nadat de broedtijd verstreken was. Uiteindelijk werden in 7 territoria (=inclusief Goudmeer) 4 jongen vliegvlug (0.6 juveniel per paar). Net als in 2006 een mager broedsucces.

Aantal niet-broeders

In juni vloog een groep van 29 exemplaren over in NO-richting. Op 23 augustus werden tientallen op de Brunstingerplas gezien. Eind augustus vlogen in de schemering groepjes Grote Canadese Ganzen naar drie verschillende slaappleaatsen in het Fochteloërveen. Er werd geslapen in het Kleine Veen en op de plas voor de werkschuur van Natuurmonumenten, maar vaker nog op de Brunstingerplas. In augustus en september zat een grote groep van ca. 90 Grote Canadese Ganzen op graanstoppel tussen Fochtelo en het veengebied. Op 18 september werd een maximum van 91 exemplaren geteld op de Brunstingerplas. Dirk Hiemstra meldde een groep van ca. 240 exemplaren op 17 september. In oktober ging het nog om maximaal 10 exemplaren.

*Foto 1. Drielegsel
Grote Canadese Gans,
Fochteloërveen 9 april 2007.
Foto: H. Feenstra.*

*Clutch of Greater Canada
Goose.*

Foto 2. Het solitaire vrouwtje bleef bij de jongen en nam de zorg op zich. 7 mei 2007. Foto: H. Feenstra.

The solitary female took care of the young.

Discussie

Broedsucces nihil

Het aantal broedparen was in 2007 gelijk aan dat in 2006. Tijdens het broeden foerageren de ouders op grasland buiten het hoogveenreservaat. Vliegend is dat een afstand van hooguit enkele minuten. Families met jongen moeten meer investeren om geschikt grasland te bereiken. Behalve geschikt voedselgebied moet er ook water zijn. In het hoogveengebied zijn nauwelijks korte grazige vegetaties te vinden maar erbuiten wel.

In 2007 gingen twee families Canadese Ganzen richting Goudmeer. Een plas buiten het hoogveengebied met een eilandje en pas ingezaaide gazons er omheen. De gemiddelde afstand die drie paren aflegden om geschikte voedselgebieden te bereiken, bedroeg ruim 1.7 km (1.3 – 2.4 km). Canadese ganzenfamilies kunnen makkelijk enkele km afleggen tussen nest- en opgroeiplaats van de jongen (Heinrich 2004). In het Fochteloërveen is dat echter geen gemakkelijke klus aangezien grote delen sterk zijn vergrast. Het verplaatsen naar geschikt voedselgebied eiste daarom zijn tol. Maar liefst 43% van de pullen stierf binnen negen dagen tijdens hun tocht naar het voedselgebied. Het totale broedsucces van zeven paren (vijf nesten) was magertjes met 0,6 jong per ganzenpaar. Mogelijk is een dergelijke reproductie echter voldoende om de populatie te doen groeien. Vermoedelijk is de sterfte onder volwassen Grote Canadese Ganzen gering, zeker bij afwezigheid van strenge winters, zoals in de afgelopen tien jaar.

Toename zomerganzen in najaar

In augustus en september foerageerde een groep van 90 exemplaren op graanstoppel en werd geslapen en gerust op de plassen in het hoogveengebied. Omdat het gebied in de randzone natter wordt gemaakt, ontstaan geschikte rust- en slaappleaatsen op korte afstand van voedselgebieden. De kans is groot dat het aantal niet broeders verder toeneemt.

Ook Nijlgans en Grauwe Gans nemen snel in aantal toe als niet-broedvogel. Het betreft ganzen van elders, want in het Fochteloërveen is het broedsucces van genoemde soorten nihil. Jongen worden hier nauwelijks groot. Waarschijnlijk is ook voor deze soorten de afwezigheid van korte grazige vegetaties een bottleneck. In heel Nederland gaat het de Grote Canadese Gans, maar ook Nijlgans en Grauwe Gans, al jaren voor de wind.

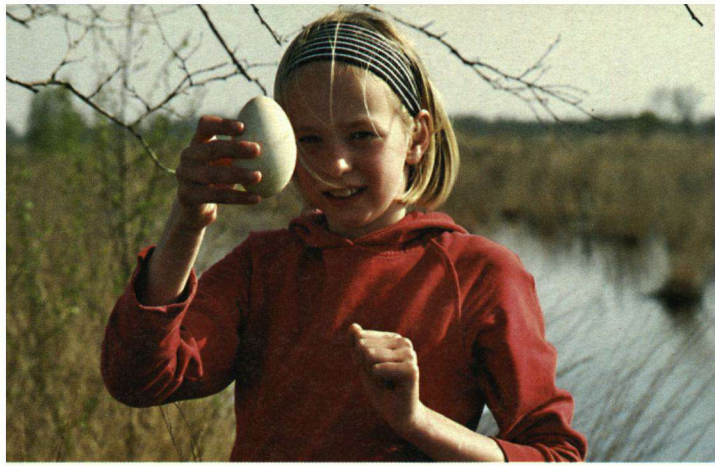

Foto 3. Er zijn gelukkig nog mensen die wel van Canadese Ganzen genieten. Foto: Herman Feenstra.

Fortunately there exist people who enjoy Canada Geese.

Oorzaken toename

Hoewel de meeste natuurmensen "problemen" hebben met exoten als Grote Canadese Ganzen, zijn mijn dochter en ik liefhebbers van de soort. Het is niet echt verassend dat deze nieuwe weidevogels het zo goed doen. Vernatting in natuurgebieden zorgt voor geschikte nestgelegenheden, de intensieve landbouw voor vreten. Al die nieuwe plassen, voedselrijk grasland en oogstresten van graan en maïs op de akkers zijn de reden dat het aantal ganzen explosief is toegenomen. We hebben ideale omstandigheden gecreëerd voor ganzen.

Summary: Chick mortality in Greater Canada Goose *Branta canadensis* of Fochteloërveen. Fochteloërveen is a 2000 ha peat moor relic in northwestern Drenthe. The area is surrounded by woodland and arable land, the latter increasingly in permanent set aside. In 2007 four pairs were breeding in the peat moor with inter-nest distances of >1000 m. Three pairs stayed in the immediate surrounding of the area. After hatching two families headed towards the Goudmeer (a camping site with large pond), at respectively 1300 and 2400 m from their nests. One of these families was headed by just the female. En route both families joined and finally all chicks were guided by this one female. Out of seven chicks (2 pairs), four safely reached the lawns and pond of Goudmeer; all four fledged. Pair three took their two goslings to a fen at a distance of 1500 m from their nest. A few days later this pair still was on the fen, but without goslings. No goslings were seen with a fourth pair, but it cannot be excluded that these were overlooked by the observer.

Three other pairs in the surroundings of Fochteloërveen probably did not produce any young. All seven pairs combined only raised four goslings, presumably still sufficient to maintain a stable population.

Literatuur

- Van Dijk A.J. 2003. Aantalschattingen van broedvogels in Drenthe in 1998-2000. *Drentse Vogels* 17:1-14.
- Grotenhuis J. Voortgaande uitbreiding van Canadese Ganzen *Branta canadensis* over Drenthe. *Drentse Vogels* 9:7-11.
- Heinrich B. 2004. The geese of Beaver Bog. HarperCollins, New York.
- Van der Jeugd H., Voslambert B. van Turnhout C, Sierdsema H. Feige N., Nienhuis J. en Koffijberg K. 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? SOVON-onderzoeksrapport 2006/02.
- Lensink R. 2002. Grote Canadese Gans *Branta canadensis*. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000: 104-105. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden. Wad nieuwsbrief 2006.

Adres:

Fochteloërveen 10, 8428 RR Fochtelo